

Sygn. akt: I C 652/23

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 grudnia 2023 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia Krystian Szelağ
Protokolant:	Stażysta Krystian Dąbrowski

po rozpoznaniu w dniu 15 grudnia 2023 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z **powództwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.**

przeciwko M. C.

o zapłatę

I. oddała powództwo;

II. zasądza od powoda (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz pozwanego M. C. kwotę 5.417 złotych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem zwrotu kosztów procesu.

UZASADNIENIE

Powód (...) S.A. z siedzibą w W. domagał się w postępowaniu upominawczym zasądzenia od pozwanego M. C. kwoty 96.996,84 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 29 października 2022r. do dnia zapłaty wraz z kosztami postępowania, wg norm przepisanych. W przypadku skierowania sprawy do rozpoznania w trybie zwykłym lub w razie skutecznego wniesienia przez pozwanego sprzeciwu od nakazu zapłaty wniósł o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty jak wyżej oraz zasądzenie od pozwanego na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania, wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu powód wskazał, że niniejszy pozew obejmuje żądanie zwrotu powodowi nienależnie uzyskanej przez pozwanego kwoty subwencji finansowej w ramach programu rządowego „Tarcza (...) Funduszu (...) dla Małych i Średnich Firm”. Program został przyjęty na mocy uchwały Rady Ministrów nr 50/2020 z dnia 27 kwietnia 2020r. Zgodnie z warunkami programu, programem objęci byli przedsiębiorcy w rozumieniu art. 4 ustawy – Prawo przedsiębiorców. Program oraz określony krąg beneficjentów programu został zatwierdzony na mocy decyzji Komisji Europejskiej z dnia 27 kwietnia 2020 r. Powód podniósł, iż umowa o udzielenie subwencji finansowej została zawarta pomiędzy (...) a wnioskodawcą w wyniku zautomatyzowanej pozytywnej weryfikacji formalnej poprawności wniosku. Dalej wskazał, że proces zawierania umowy pomiędzy (...) a Komornikiem odbywał się drogą elektroniczną za pośrednictwem Bankowości Elektronicznej. Strona powodowa podała, że po wypłacie subwencji, korzystając z uprawnienia przewidzianego w § 3 ust. 6 umowy subwencji, (...) ustalił, że pozwany nie jest przedsiębiorcą w

rozumieniu art. 4 u.p.p., a w konsekwencji nie może być beneficjentem Programu Subwencji Finansowej. W związku z czym, po stronie komornika powstał umowny obowiązek zwrotu subwencji, zgodnie z § 11 ust. 13 Regulaminu stanowiącego integralną część Umowy Subwencji Finansowej (pozew k. 3-11).

W odpowiedzi na pozew **pozwany M. C.**, wniósł o odrzucenie pozwu w całości, zaś w przypadku oddalenia wniosku o odrzucenie pozwu wniósł o przekazanie sprawy na podstawie art. 201 § 1 k.p.c. do rozpoznania wg przepisów o postępowaniu odrębnym – postępowaniu w sprawach gospodarczych. Wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu, wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwany przyznał, że zawarł z powodem umowę subwencji finansowej z dnia 30 lipca 2020r., że na podstawie zawartej umowy została mu wypłacona kwota 108.00,00 zł, oraz że dokonał częściowego zwrotu kwoty subwencji w kwocie 27.000 zł, tj. kwoty odpowiadającej 25% wartości subwencji, zgodnie z § 4 ust. 4 lit. b) regulaminu. W pozostałym zakresie, pozwany zaprzeczył twierdzeniom i stanowisku wskazanemu w pozwie. Z daleko posuniętej ostrożności procesowej wskazał, iż istnieją uzasadnione wątpliwości co do braku legitymacji czynnej po stronie powodowej, z uwagi na brak ustawowego upoważnienia (...) do dokonywania czynności i dysponowania środkami publicznymi w ramach tzw. Tarczy. W ocenie strony pozwanej w niniejszej sprawie nie zaszyły żadne okoliczności przewidziane umową bądź regulaminem, powodujące wygaśnięcie, rozwiązanie lub wypowiedzenie umowy. Podniósł, że nie została mu doręczona pisemna decyzja w przedmiocie zwrotu subwencji. Pozwany podkreślił, iż uprawnienie do objęcia komorników sądowych jak i innych zawodów prawniczych – zostało potwierdzone w oficjalnych informacjach kierowanych z Ministerstwa Sprawiedliwości do organów samorządu komorniczego, m.in. w Piśmie Sekretarza S. MS S. K. do Prezesa Krajowej Izby Komorniczej z dnia 20 czerwca 2020r., a więc przed terminem składania wniosków o przyznanie subwencji. Nadto, podał, iż status komornika sądowego wynika z przepisów prawa powszechnie obowiązującego i powód miał pełne możliwości na etapie weryfikacji wniosków o przyznanie subwencji do weryfikowania oświadczeń pozwanego (odpowiedź na pozew k. 90-96v.).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Uchwałą Rady Ministrów nr 50/2020 z dnia 27 kwietnia 2020 roku w sprawie programu rządowego „Tarcza finansowa (...) Funduszu (...) dla małych i średnich firm” przyjęto program rządowy Tarcza (...), stanowiący stanowił załącznik do tej uchwały. Realizację rządowego programu powierzono (...) S.A. z siedzibą w W., która jest spółką Skarbu Państwa. Zasadniczym celem programu była realizacja podstawowego interesu ekonomicznego Rzeczypospolitej Polskiej w postaci zapewnienia stabilności przedsiębiorstw i gospodarki. Program kierowany był do beneficjentów, którzy łącznie wytwarzali istotną część polskiego (...). Program miał na celu zapobiegnięcie ryzyka masowej upadłości beneficjentów oraz zwolnień ich pracowników na skutek znaczących zakłóceń w funkcjonowaniu gospodarki w związku z epidemią (...)19.

(okoliczności bezsporne)

W celu realizacji programu, (...) przyjął Regulamin ubiegania się o udział w programie rządowym „Tarcza finansowa (...) Funduszu (...) dla małych i średnich firm”. Wersja pierwotna Regulaminu obowiązywała od dnia 29 kwietnia 2020 roku. Wersja zmieniona Regulaminu została przyjęta w dniu 13 maja 2020 roku i weszła w życie w dniu 28 maja 2020 roku.

(dowód: Regulamin ubiegania się o udział w programie rządowym „Tarcza finansowa (...) Funduszu (...) dla małych i średnich firm” k. 16-41v.)

Zgodnie z Regulaminem, beneficjentem programu byli przedsiębiorcy w rozumieniu art. 4 ust. 1 i 2 ustawy Prawo (...) pod warunkiem uznania, iż podmiot ten spełnia warunki przyznania mu statusu Mikroprzedsiębiorcy lub małego lub średniego przedsiębiorcy (§ 1 ust. 2 Regulaminu).

W Regulaminie cel szczegółowy Programu określono jako:

a) udostępnienie Beneficjentom Finansowania Programowego na warunkach preferencyjnych, w istotnej części bezzwrotnego, dla zapewnienia im płynności i stabilności finansowej w okresie poważnych zakłóceń w gospodarce w związku ze skutkami pandemii (...); oraz

b) stabilizacja finansowa Beneficjentów celem ochrony miejsc pracy i bezpieczeństwa finansowego obywateli (§ 2 ust. 3 Regulaminu).

Otrzymana przez M. Subwencja (...) podlegała zwrotowi na następujących zasadach:

a) w przypadku: (i) zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej (w tym w razie zawieszenia prowadzenia działalności gospodarczej) przez przedsiębiorcę, (ii) otwarcia likwidacji przedsiębiorcy (jeżeli dotyczy) lub (...) otwarcia postępowania upadłościowego/restrukturyzacyjnego w każdym czasie w ciągu 12 miesięcy od dnia przyznania Subwencji Finansowej w kwocie stanowiącej 100% wartości Subwencji Finansowej;

b) w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej przez M. w każdym czasie przez okres 12 miesięcy od przyznania Subwencji Finansowej, Subwencja (...) podlegała zwrotowi:

i. w kwocie stanowiącej 25% wartości Subwencji Finansowej – bezwarunkowo;

ii. w przypadku utrzymania przez Beneficjenta średniej liczby (...) (średnie zatrudnienie) w okresie 12 pełnych miesięcy kalendarzowych, liczonych od końca miesiąca kalendarzowego poprzedzającego datę zawarcia Umowy Subwencji Finansowej w stosunku do liczby (...), na których Beneficjent otrzymał Subwencję Finansową, na poziomie:

1. wyższym niż 100% – w wysokości dodatkowo 0% kwoty Subwencji

Finansowej; oraz

2. od 50% do 100% – w wysokości dodatkowo od 0% do 50% kwoty Subwencji Finansowej, proporcjonalnie do skali redukcji zatrudnienia według ustalonego wzoru (§ 4 ust. 4 Regulaminu).

Łącznie, Mikroprzedsiębiorca, który utrzymał co najmniej 100% poziomu zatrudnienia, mógł zachować (bez obowiązku zwrotu) 75% całkowitej wartości Subwencji Finansowej, a w przypadku spadku zatrudnienia o więcej niż 50%, brak obowiązku zwrotu Subwencji Finansowej dotyczył 25% jej wartości (§ 4 ust. 5 Regulaminu). Kwota Subwencji Finansowej, która podlegała zwrotowi była spłacana w nie więcej niż 24 równych miesięcznych ratach, rozpoczynając od 13 miesiąca po dacie udzielenia Subwencji Finansowej (§ 4 ust. 9 Regulaminu).

(...) samodzielnie lub we współpracy z Bankami oraz innymi podmiotami miał prawo prowadzić ewidencję Beneficjentów oraz udzielonego im Finansowania Programowego oraz monitoring udzielania i wykorzystywania Subwencji (...), stosując w tym zakresie standardowe procedury ewidencji, raportowania i kontroli, w tym zwłaszcza przeciwdziałania nadużyciom. (...) mógł współpracować, w szczególności, w zakresie sprawozdawczości, raportowania lub monitoringu, między innymi z KIR, Bankami, instytucjami finansowymi, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, Ministrem (...), Ministrem Finansów, Krajowym Rejestrem Sądowym i sądami powszechnymi oraz pozyskiwać informacje od tych instytucji i organów w zakresie dopuszczalnym na podstawie odpowiednich przepisów prawa (§ 8 Regulaminu).

Beneficjent przed zawarciem Umowy Subwencji Finansowej miał możliwość i obowiązek zapoznania się z Regulaminem. O udział w Programie mogli ubiegać się Beneficjenci będący osobami fizycznymi, osobami prawnymi lub jednostkami organizacyjnymi nieposiadającymi osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność do nabywania praw i obowiązków we własnym imieniu, wykonujący działalność gospodarczą oraz wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej, w każdym przypadku pod warunkiem posiadania przez Beneficjenta statusu Mikroprzedsiębiorcy lub (...) (§10 ust. 1 i 2 Regulaminu).

Biorąc pod uwagę całokształt okoliczności, z uwzględnieniem zasady racjonalności ekonomicznej, w tym wyważenia słuszych interesów danego Beneficjenta, ogółu wszystkich Beneficjentów i Skarbu Państwa oraz realizacji celów szczegółowych określonych w Programie, (...) mógł odstąpić od stosowania niektórych spośród wymienionych w § 10 Regulaminu Warunków Programowych, każdorazowo z zastrzeżeniem stosowania się do zasad i warunków decyzji Komisji Europejskiej dotyczącej Programu (§10 ust. 11 Regulaminu).

Finansowanie Programowe udzielane było w oparciu o składany przez Beneficjenta Wniosek podlegający, w stosownych zakresach, weryfikacji przez Bank (...). Treść wniosku była weryfikowana przez Bank pod kątem jej kompletności i wstępnej zgodności z Warunkami Programowymi, w zakresie ustalonym między (...) i Bankiem, przy czym złożenie Wniosku nie było możliwe do czasu ewentualnego poprawienia we Wniosku błędnych danych lub złożenia wszystkich wymaganych oświadczeń, wskazanych przez Bank na etapie poprzedzającym akceptację Wniosku. Po zawarciu umowy Bank przekazywał wniosek do (...) (§11 ust. 1 i 6 Regulaminu).

Zawarcie przez Beneficjenta umowy było wymogiem koniecznym dla otrzymania subwencji finansowej, jednakże nie gwarantowało jej otrzymania w przypadku braku spełnienia przez Beneficjenta Warunków Programowych. Udzielenie przez (...) subwencji uzależnione było od spełnienia przez beneficjenta wszystkich Warunków Programowych (§11 ust. 10 Regulaminu).

Zgodnie z § 12 ust. 1 Regulaminu, (...) miał rozpatrywać Wnioski w celu weryfikacji spełnienia przez Beneficjenta Warunków Programowych. Decyzja Funduszu miała charakter potwierdzenia (i) w całości (ii) w części albo (...) zaprzeczenia przez (...) okoliczności spełniania przez Beneficjenta Warunków Programowych na podstawie oświadczeń wiedzy Beneficjenta zawartych w Umowie Subwencji Finansowej i danych oraz informacji pozyskiwanych od osób trzecich i organów administracji, w tym, między innymi od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Ministra Finansów oraz Krajowej Administracji Skarbowej (§12 ust. 1-4 Regulaminu).

Po rozpatrzeniu wniosku (...) miał podjąć jedną z decyzji, której treść miała zostać udostępniona Beneficjentowi: a) decyzję pozytywną o przyznaniu całej kwoty subwencji, b) decyzję pozytywną o przyznaniu subwencji w kwocie niższej niż wnioskowana, c) decyzję negatywną o odmowie przyznania subwencji. (§12 ust. 5 Regulaminu).

(...) podejmował decyzję o odmowie przyznania Subwencji Finansowej, jeśli na podstawie informacji uzyskanych z Zakładu (...) lub Ministerstwa Finansów, stwierdzi, że Beneficjent nie spełnia warunków wypłaty Subwencji Finansowej lub oświadczenia złożone w związku zawarciem Umowy Subwencji Finansowej będą nieprawdziwe (§12 ust. 6 Regulaminu).

Szczegółowe warunki wsparcia finansowego oraz zobowiązania Beneficjenta programu określała umowa subwencji finansowej zawierana pomiędzy (...) a przedsiębiorcą ubiegającym się o subwencję finansową (§12 ust. 9 Regulaminu).

Zawarcie przez Beneficjenta Umowy Subwencji Finansowej było wymogiem koniecznym dla otrzymania Subwencji Finansowej, jednakże nie gwarantowało jej otrzymania w przypadku braku spełniania przez Beneficjenta Warunków Programowych lub w sytuacji niepozyskania przez (...) Kwoty Finansowania Programowego. Udzielenie przez (...) Subwencji Finansowej w ogólności, a także w określonej wysokości, było uzależnione od spełnienia przez Beneficjenta wszystkich Warunków Programowych (§ 12 ust. 10 Regulaminu).

W przypadku, gdy Beneficjent otrzymał Subwencję Finansową na podstawie nieprawdziwych oświadczeń, od których uzależnione było udzielenie Subwencji Finansowej lub wysokość Subwencji Finansowej, Beneficjent zobowiązany był do niezwłocznego, nie później niż w terminie 14 dni roboczych od dnia otrzymania Subwencji Finansowej, zwrotu Subwencji Finansowej lub jej części na wyodrębniony rachunek techniczny Banku. Informację o numerach rachunków bankowych, na które można dokonać zwrotu Subwencji Finansowej lub jej części udzielał Bank (§ 11 ust. 13 Regulaminu).

Umowa Subwencji Finansowej zawierana była z chwilą złożenia przez Bank, działający jako pełnomocnik (...), oświadczenia woli o zawarciu Umowy Subwencji Finansowej poprzez opatrzenie Umowy Subwencji Finansowej

Pieczęcią Bankową lub Kwalifikowanym Podpisem Elektronicznym osób uprawnionych do reprezentowania Banku lub Banku (...).

Umowa Subwencji Finansowej wygasała z chwilą: (i) udostępnienia Beneficjentowi w Bankowości Elektronicznej, w innym kanale komunikacji Banku z Beneficjentem lub w inny sposób Decyzji (...) o odmowie przyznania Subwencji Finansowej lub (ii) całkowitego wykonania tej umowy przez (...) i Beneficjenta (§ 12 ust. 13 i 14 Regulaminu).

Złożenie Wniosku lub Odwołania lub zawarcie Umowy Subwencji nie oznaczało automatycznego przyznania Beneficjentowi Subwencji Finansowej w ogólności, a także w kwocie wnioskowanej przez niego we Wniosku. Informacje przekazane we Wniosku, Odwołaniu lub Oświadczeniu o Rozliczeniu stanowiły podstawę do dokonania wstępnej oceny spełniania Warunków Programowych. (...) zastrzegł sobie prawo do przeprowadzenia dalszej pogłębionej analizy w celu weryfikacji spełniania przez Beneficjenta Warunków Programowych (§13 ust. 5 i 7 Regulaminu).

(dowód: Regulamin ubiegania się o udział w programie rządowym „Tarcza finansowa (...) Funduszu (...) dla małych i średnich firm” k. 16-41v.)

W dniu 30 lipca 2020 roku M. C. - Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Olsztynie zawarł z (...) S.A. z siedzibą w W. reprezentowanym przez (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. Umowę Subwencji. Umowa zawarta została za pośrednictwem systemu bankowego z wykorzystaniem środowiska informatycznego i sieciowego udostępnianego przez bank. Zgodnie z jej treścią M. C. oświadczył m.in., że prowadzi działalność gospodarczą, na dzień 31 grudnia 2019 roku był mikroprzedsiębiorcą (§ 1 ust. 2 umowy), oraz że jego działalność została zarejestrowana na terytorium Polski w Krajowym Rejestrze Sądowym albo Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (§ 1 ust. 11 umowy).

Strony uzgodniły w treści umowy, że po jej zawarciu (...) zweryfikuje na podstawie informacji uzyskanych z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Ministerstwa Finansów dane przedstawione przez Przedsiębiorcę i złożone oświadczenia i podejmie decyzję o (i) wypłacie subwencji finansowej w wysokości wnioskowanej, (ii) wypłacie subwencji finansowej w wysokości mniejszej niż wnioskowana lub (...) odmowie wypłaty subwencji finansowej. Przedsiębiorca zaakceptował, że w wyniku zweryfikowania danych i oświadczeń (...) może (i) wypłacić subwencję finansową w wysokości wnioskowanej kwoty, (ii) w kwocie mniejszej niż wnioskowana lub (ii) odmówić wypłaty subwencji finansowej. Zgodnie z umową (...) podejmował decyzję o wypłacie subwencji finansowej w wysokości wnioskowanej, jeśli przedstawione przez Przedsiębiorcę dane przy zawieraniu niniejszej Umowy znajdują potwierdzenie w informacjach uzyskanych przez (...) z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Ministerstwa Finansów, a Przedsiębiorca będzie spełniał warunki wypłaty subwencji finansowej określone w niniejszej Umowie oraz oświadczenia złożone przez Przedsiębiorcę lub osobę go reprezentującą w związku z zawarciem niniejszej Umowy będą prawdziwe (§ 2 ust. 7 i 8 Umowy).

(...) podejmował decyzję o odmowie wypłaty subwencji finansowej, jeśli na podstawie informacji uzyskanych z Zakładu (...) lub Ministerstwa Finansów, (...) stwierdzi, że Przedsiębiorca nie spełnia warunków wypłaty subwencji finansowej lub oświadczenia złożone w związku z zawarciem Umowy będą nieprawdziwe (§ 2 ust. 10 Umowy).

(...) mógł również podjąć decyzję o odmowie wypłaty subwencji w przypadku podjęcia wątpliwości co do charakteru działalności prowadzonej przez Przedsiębiorcę (§ 2 ust 11 umowy).

Zgodnie z treścią § 2 ust. 15 umowy, oświadczenie przedsiębiorcy o klasie (...) podlegało weryfikacji w publicznych bazach, do których dostęp posiadał (...).

Otrzymana przez Przedsiębiorcę subwencja podlegała zwrotowi na zasadach określonych w Umowie i Regulaminie, przy czym w wyjątkowych przypadkach, uwzględniając indywidualną sytuację Przedsiębiorcy, (...) mógł podjąć decyzję o zmianie warunków zwrotu subwencji finansowej w odniesieniu do Przedsiębiorcy, którego spadek przychodów ze sprzedaży wyniósł więcej niż 75%. Decyzję o wysokości zwrotu subwencji finansowej (...) podejmował

na podstawie oświadczenia o rozliczeniu subwencji finansowej złożonego przez Przedsiębiorcę w terminie dziesięciu dni roboczych od upływu 12 miesięcy liczonych od dnia wypłaty subwencji finansowej Przedsiębiorcy. Składając oświadczenie o rozliczeniu subwencji finansowej Przedsiębiorca zobowiązany był potwierdzić średnią liczbę (...) w okresie pełnych 12 miesięcy od końca miesiąca poprzedzającego dzień zawarcia Umowy. W przypadku niezłożenia przez Przedsiębiorcę we wskazanym terminie oświadczenia o rozliczeniu subwencji finansowej Przedsiębiorca zobowiązany był zwrócić subwencję finansową w całości. Do czasu całkowitego zwrotu subwencji finansowej przez Przedsiębiorcę, (...) mógł kontrolować prawdziwość informacji i oświadczeń złożonych w związku z zawarciem Umowy przez Przedsiębiorcę lub osobę go reprezentującą. W przypadku stwierdzenia nieprawdziwości informacji lub oświadczeń zawartych w niniejszej Umowie (...) mógł podjąć decyzję o zwrocie przez Przedsiębiorcę całości lub części subwencji finansowej. W takim przypadku subwencja finansowa miała stać się wymagalna w terminie 14 dni roboczych od dnia udostępnienia Przedsiębiorcy informacji o decyzji (...) w sposób pozwalający Przedsiębiorcy zapoznać się z informacją o decyzji (...) (§ 3 ust. 3-4, 6 Umowy).

Decyzja (...) o wypłacie subwencji finansowej konkretyzowała stosunek zobowiązaniowy pomiędzy (...) a Przedsiębiorcą w zakresie wysokości wypłaconej subwencji finansowej (§ 9 ust. 4 Umowy).

Prawa i obowiązki (...) oraz Przedsiębiorcy związane z wypłaconą subwencją finansową określone były także w Regulaminie ubiegania się udział w programie rządowym – Tarcza (...) Funduszu (...) dla M., Małych i Średnich Firm. Regulamin stanowił integralną część Umowy (§11 ust. 4-5 Umowy).

(dowód: umowa subwencji finansowej k. 49-54v.)

M. C. jest Komornikiem Sądowym przy Sądzie Rejonowym w Olsztynie. Prowadzi kancelarię komorniczą, jako pracodawca zatrudnia pracowników. Składając wniosek o udzielenie subwencji finansowej pozostawał w przekonaniu o przysługującym mu uprawnieniu do skorzystania z programu, które opierał na treści wiadomości e-mail wystosowanej przez pracownika (...) S.A. do innego komornika potwierdzającej możliwość ubiegania się o wsparcie w ramach Tarczy Finansowej (...) oraz stanowisku Sekretarza S. w Ministerstwie Sprawiedliwości. Pozwany posiadał również wiedzę, że środki z Programu zostały wypłacone komornikom w całym kraju. M. C. wydatkował przyznaną subwencję na cele związane z prowadzeniem kancelarii w pierwszych tygodniach od chwili przekazania środków.

Krajowa Rada Komornicza oraz Izba Komornicza w B. zleciły opinie prawne w zakresie dopuszczalności występowania przez komorników sądowych o przyznanie środków z (...). Zgodnie z ww. opiniami komornicy mogli występować o pomoc w ramach (...).

(dowód: zeznania pozwanego k. 256v-257, zeznania świadków: M. K. k. 166-168v., T. R. k. 169-170v., A. W. k. 173-175)

M. C. wnioskował o subwencję finansową w kwocie 108.000,00 zł. W dniu 31 lipca 2020 roku (...) wydał decyzję o przyznaniu subwencji w wysokości zawnioskowanej kwoty. Kwota subwencji została wypłacona w dniu 3 sierpnia 2020 roku.

(dowód: potwierdzenie realizacji przelewu k. 55, decyzja w sprawie subwencji finansowej k. 97)

W dniu 9 grudnia 2020 roku (...) S.A. sporządził pismo, w którym na podstawie § 3 ust. 6 umowy subwencji, poinformował że ustalił, iż M. C. nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ustawy Prawo przedsiębiorców, a w konsekwencji nie może być beneficjentem programu uprawnionym do otrzymania (i zatrzymania) subwencji finansowej. Jednocześnie wezwał pozwanego do zwrotu całej otrzymanej kwoty subwencji wraz z odsetkami.

(dowód: pismo k. 56-57)

Pismem z dnia 5 sierpnia 2021 roku pozwany wezwał powoda do wypełnienia warunków Umowy subwencji. W dniu 17 listopada 2021 roku M. C. zwrócił subwencję w części niepodlegającej umorzeniu w wysokości 21.600,00 zł, kolejno w dniu 19 listopada 2021r. pozwany dokonała wpłaty brakującej kwoty, tj. 5.400 zł.

(dowód: wezwanie k. 109-109v., potwierdzenie transakcji k. 122, k. 123)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Na wstępie rozważań należy zauważyć, że ustalenia faktyczne w niniejszej sprawie Sąd poczynił w oparciu o dołączone do sprawy dokumenty, zeznania pozwanego oraz w mniejszym zakresie zeznania świadków T. R., A. W. i M. K..

Sąd pominął wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków M. T. i R. M. jako nieprzydatny do rozstrzygnięcia. Zgromadzone w sprawie dowody w postaci dokumentów i zeznań pozwanego i świadków, w pełni pozwalają na dokonanie prawidłowego rozpoznania niniejszej sprawy, dlatego też dowód z zeznań świadków uznano za nieprzydatny.

Pomiędzy stronami bezsporny był fakt zawarcia umowy z dnia 30 lipca 2020 roku, której przedmiotem było udzielenie pozwanemu subwencji finansowej w ramach rządowego programu (...). Sporna była natomiast kwestia, czy pozwany był osobą uprawnioną do uzyskania zawnioskowanych środków, a w konsekwencji również czy związku z treścią złożonych oświadczeń, winien on był zwrócić uzyskaną subwencję stosownie do § 3 ust. 6 umowy, względnie na podstawie przepisów art. 471 lub 415 k.c.

Sąd nie podzielił stanowiska pozwanego, że Komornik Sądowy spełniał wymogi, by co do zasady uznać go za beneficjenta wsparcia finansowego przyznawanego w ramach programu „Tarcza (...) Funduszu (...) dla Małych i Średnich Firm” w rozumieniu postanowień umowy, jak również regulaminu stanowiącego jej integralną część. Zgodnie z ich treścią, beneficjentem programu mógł być wyłącznie przedsiębiorca w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (Dz.U.2023.221 t.j.), a zatem stosownie do treści 4 ust. 1 ustawy osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą. Konsekwencją powyższego wymogu był m.in. warunek wpisania prowadzonej działalności gospodarczej do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (...).

Dla porządku należy wskazać, że pozwany jest komornikiem sądowym działającym przy Sądzie Rejonowym w Olsztynie.

Status prawny komorników reguluje ustawa o komornikach sądowych z dnia 22 marca 2018 r. („u.k.s.”), która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2019 roku (art. 306 u.k.s.). Zgodnie z ustawą komornik jest funkcjonariuszem publicznym działającym przy sądzie rejonowym (art. 2 ust. 1 u.k.s.) oraz organem władzy publicznej w zakresie wykonywanych czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym (art. 3 ust. 1 u.k.s.). W ustawie wskazano, że komornik nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów regulujących podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej (art. 33 ust. 1 u.k.s.), tj. w rozumieniu Prawa przedsiębiorców. Komornik nie może prowadzić działalności gospodarczej (art. 33 ust. 2 u.k.s.) Przepisy przejściowe u.k.s. przewidywały roczny termin na dostosowanie się do zakazu prowadzenia działalności gospodarczej przez komorników sądowych (art. 301 ust. 3 u.k.s.). Termin ten upłynął w dniu 1 stycznia 2020 roku. Ustawa z dnia 1 stycznia 2019 r. pozbawiła więc komorników sądowych statusu przedsiębiorcy.

Treść powyższych przepisów jednoznacznie przesądza o tym, że komornik sądowy nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy – Prawo przedsiębiorców, a w konsekwencji powyższego, pozwany nie spełniał warunków programu. Działalność komornika w pewnym sensie ma cechy przedmiotowe i funkcjonalne działalności gospodarczej, to jednak nie pozwala to na uznanie komornika za przedsiębiorcę w rozumieniu ustawy prawo przedsiębiorców, bowiem jako funkcjonariusz publiczny podejmuje on czynności z zakresu imperium państwowego (Komentarz do ustawy o komornikach sądowych, red. dr Grzegorz Sikorski, rok 2019).

Mając powyższe pod uwagę, Sąd uznał, że co do zasady pozwany nie był osobą uprawnioną do uzyskania subwencji finansowej w ramach ww. programu, co rodziło po jego stronie obowiązek zwrotu wypłaconych środków zgodnie z treścią § 3 ust. 6 umowy. Nie było zatem potrzeby odwoływania się do przesłanek wskazanych w art. 471 i 415 k.c.

Sąd oddalił jednak powództwo uznając, że żądanie strony powodowej stanowiło nadużycie prawa podmiotowego i jako takie nie zasługiwało na ochronę w świetle art. 5 k.c. Na gruncie sprawy w ocenie Sądu doszło w szczególności do naruszenia zasady pacta sunt servanta oraz zasady działania obywateli w zaufaniu do organów państwowych.

Artykuł 5 k.c., jako klauzula generalna, ma na celu zapobieganie stosowaniu prawa w sposób schematyczny, prowadzący do skutków niemoralnych lub mijających się z celem, dla którego dane prawo zostało ustanowione. Przepis art. 5 k.c. ma przy tym charakter wyjątkowy. Możliwość odmowy udzielenia ochrony prawnej musi być uzasadniona istnieniem i wykazaniem okoliczności szczególnych, rażących i nieakceptowalnych w świecie powszechnie uznanych w społeczeństwie w danym miejscu i czasie wartości (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2015 r., II CSK 831/14, Lex nr 1938674).

Celem stanowienia przepisów zawierających klauzule generalne jest nadanie normom prawnym elastyczności umożliwiającej właściwe stosowanie prawa w zmieniających się warunkach społecznych i gospodarczych (funkcja adaptacyjna klauzul generalnych) oraz wydawanie słusznych rozstrzygnięć w wyjątkowych przypadkach, odbiegających pod jakimś względem od sytuacji stypizowanej, opisanej w przepisach prawnych (funkcja indywidualizacyjna klauzul generalnych). Ogólnie ujmując, przepisy zawierające klauzule generalne służą przede wszystkim zapewnieniu zgodności norm prawnych i opartych na tych normach rozstrzygnięć indywidualnych z obowiązującymi w społeczeństwie normami pozaprawnymi, zwłaszcza moralnymi (Kodeks cywilny – komentarz red. Gniewek/Machnikowski 2023, wyd. 11/ Machnikowski).

Klauzule generalne odsyłające do zasad współzycia społecznego postrzegać należy jako odwołanie się do idei słuszności w prawie i do wartości powszechnie uznawanych w społeczeństwie jako obowiązujące w stosunkach interpersonalnych.

Przez zasady współzycia społecznego rozumie się – w myśl dominującego w doktrynie poglądu – oceny moralne wyrażone w postaci uzasadnionych przez te oceny norm postępowania (norm moralnych), regulujących postępowanie jednych osób wobec innych. Ocena moralna to przeżycie polegające na udzieleniu aprobaty lub dezaprobaty jakiemuś czynowi ludzkiemu ze względu na to, w jakim stopniu przyczynia się ono do sprawiedliwego dobra innych ludzi.

Zasady współzycia społecznego rozumie się jako normy moralne odnoszące się do stosunków międzyludzkich, których przestrzeganie spotyka się pozytywną oceną społeczną, a naruszanie z dezaprobatą. W wyroku z dnia 23 maja 2013 r. IV CSK 660/12 Sąd Najwyższy podkreślił, iż z uwzględnieniem, iż Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP), należy przyjąć, że odwołanie się do zasad współzycia społecznego oznacza odwołanie się do idei słuszności w prawie i do powszechnie uznawanych wartości w kulturze naszego społeczeństwa. Ujmując rzecz ogólnie, można przyjąć, że przez zasady współzycia społecznego należy rozumieć podstawowe zasady etycznego i uczciwego postępowania.

W najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego odchodzi się od konieczności wskazania, jaką zasadę współzycia społecznego narusza wykonywanie prawa przez uprawnionego. Wymogiem zastosowania przez sąd orzekający art. 5 k.c. nie jest sprecyzowanie i oznaczenie zasady współzycia społecznego rzekomo naruszonej przez stronę postępowania. Odwołanie się do zasad współzycia społecznego oznacza odwołanie się do idei słuszności w prawie i do powszechnie uznawanych wartości w kulturze naszego społeczeństwa, a przez zasady współzycia społecznego należy rozumieć podstawowe zasady etycznego i uczciwego postępowania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2014 r., V CSK 322/13, Legalis numer 1061022).

Z taką sytuacją mamy do czynienia na gruncie sprawy, albowiem w ocenie Sądu za objęciem komorników sądowych ww. programem subwencji przemawiały m.in.:

– faktyczne konsekwencje pandemii dla komorników sądowych, które były zbliżone dla konsekwencji dla przedsiębiorców;

– ograniczenie możliwości wykonywania niektórych czynności podczas pandemii, w okresie tym wstrzymano bowiem możliwość przeprowadzania eksmisji. Zakaz ten dotyczył przy tym zarówno eksmisji na podstawie wyroku sądu, jak i oświadczenia w formie aktu notarialnego o dobrowolnym poddaniu się egzekucji;

– stosowanie przez komorników sądowych niektórych przepisów dotyczących przedsiębiorców, w tym regulujących kwestie zatrudnienia pracowników. Chodzi tu o traktowanie komorników sądowych jak przedsiębiorców na gruncie podatku dochodowego od osób fizycznych, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych, stosunków pracowniczych. Co ciekawe, komornicy sądowi mogą skorzystać m.in. z preferencyjnej podstawy wymiaru składek ubezpieczeń emerytalnego i rentowych w okresie pierwszych 24 miesięcy kalendarzowych od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności, a także z innych udogodnień i przywilejów przypisanych – na gruncie ww. ustaw – wyłącznie przedsiębiorcom;

– komornicy sądowi posiadają numer REGON. Ten wszakże nadawany jest nie tylko przedsiębiorcom, ale także innym osobom fizycznym prowadzącym działalność na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku oraz osobom fizycznym prowadzącym indywidualne gospodarstwo rolne;

– wobec konstrukcji ustawowych ograniczeń w sprawowaniu funkcji i prowadzeniu innej działalności przez komorników sądowych (o czym niżej) przyjąć można, że komornicy sądowi mogą pełnić funkcję prokurentów czy też zasiadać w zarządach fundacji i stowarzyszeń nieprowadzących działalności gospodarczej oraz w organach wspólnot mieszkaniowych (zob. M. Świtekowski [w:] Komentarz do ustawy o komornikach sądowych [w:] Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych, red. M. Simbierowicz, M. Świtekowski, LEX 2021, art. 33, nt 3).

W kontekście zasady pacta sunt servanta oraz zasady budowania zaufania obywateli wobec działań organów państwa zauważyć należy, że to powód był organizatorem ww. programu subwencji, weryfikował status kontrahentów, decydował z kim zawiera umowę o subwencję i komu przyznać pochodzące z niej środki oraz w jakiej wysokości. To powód dysponował stosownym aparatem urzędniczym i prawnym w celu wspomnianej wyżej weryfikacji i to od niego pochodził wzorzec umowy subwencji, którą na gruncie sprawy podpisał pozwany. Błędy popełniły zatem obie strony, zarówno wnioskujący komornicy sądowi, którzy powinni znać status wykonywanego zawodu, jak i (...) Fundusz (...), który „hurtowo” wręcz przyznawał komornikom subwencje finansowe. Ryzyka tych błędów na etapie weryfikacji i dalszej realizacji programu subwencji na gruncie niniejszej sprawy nie sposób jednakże w ocenie Sądu przerzucać na pozwanego, który dopełnił pozostałych warunków umowy.

W konsekwencji roszczenia powoda Sąd ocenił, jako nadużycie prawa podmiotowego, które nie zasługiwało na ochronę w świetle art. 5 k.c.

W konkretnych okolicznościach sprawy odmienna decyzja Sądu stanowiłaby przyzwolenie dla organów państwa i spółek celowych z kapitałem Skarbu Państwa do dalszych zachowań godzących w zasady słuszności i zasady współzycia społecznego, w tym w szczególności w zasadę pacta sunt servanta oraz zasadę działania obywateli w zaufaniu do organów państwowych.

O kosztach procesu Sąd orzekł w oparciu o przepis art. 98 k.p.c. zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

Koszty procesu po stronie pozwanej obejmowały wynagrodzenie pełnomocnika (radca prawny) w stawce wynikającej z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (5.400 zł) oraz opłatę skarbową od pełnomocnictwa (17 zł).